

Александр Ковалевський.**Нігілісти.**

В „Отцах і дѣтях“ Ів. Тургенева ми знаходимо такні діяльої.

— Ми робимо в силу того, що ми визнаємо користним — промовив Базаров. — Під нинішній час найкористніше всього негування — ми негуємо!

— Все?

— Все.

— Як? не тільки мнстество, поезію . . . але й . . . страшно вимовити . . .

— Все, — з надзвичайним спокоєм ще раз сказав Базаров.

Коли звернутися до українських відносно, до того, що відбувалося й відбувається в неграх української державности, спостерігаємо типову Базаровщину. Негується все: ідеї, принципи, засади, честь, навіть здоровий сенс. Минуле й майбутнє . . . Негується з дивовижним завзяттям, з протележних боків, в імя цілком протилежних цілей.

Правительство негує опозицію, опозиція — правительство. В складі самого правительства, як і в складі опозиції, одна частина негує другу. Тому не маємо ні спільної мови, ні спільної акції. Не маємо спільних шляхів. В грізний мент нашої історії, коли рішається доля нації й її майбутнього, українські політичні групи всю силу своєї внутрішньої переконаности кладуть на негування. Не кажучи вже про соціалістичні бюрократичні кола, що взагалі, завдячують своє існування лише негуванню.

А ось і необхідні ілюстрації. Не згадуватиму сумного минулого, що все полягає в негуванню. Беру лише приклади сьогодняшнього дня.

Недавно читали ми прекрасні резолюції лівих українських політичних партій, в яких згадувалося про необхідність скликання передпарляменту, якомуб Верховна Влада, як і саме правительство, склалиб свої уповноважіння й відповідне справоздання за свою діяльність. В ноті представника Верховної Влади, С. В. Петлюри, від 4. березня ц. р., розісланий всім послам і головам надзвичайних дипломатичних місій, ясно зазначається те саме: „керуючи боротьбою нашого народу, несучи моральну й історичну відповідальність за неї, я і міністерство глибоко певні, що перемога в цій боротьбі врешті буде на стороні нашого народу, а ті ідеї і гасла, які є імпульсом боротьби, народ через своїх представників в парламент з установчими функціями зайвий раз урочисто тільки санкціонує й затвердить. До скликання цього парламенту треба готуватися, й я з правительством дбати будемо, щоб праця такого всенародного зібрання могла розпочатися як мога скорше.“ Не менш ясно висловлений цей принцип і в Основних Законах, вроблених правительством І. П. Мазени й затверджених вже — здається — С. В. Петлюрою.

Попередня негується отверто й недвозначне. Декларуються принципи, особливо цінні громадській opinii й нащо опозиції, яка в імя цих гасел боролася протягом всього часу. Проте — вислідів з цього жадних не робиться, а вони повинні бути зроблені. Раз знайшовся ґрунт для обеднання — його негайно повинно створити. Раз знайшлася спільна мова — нею негайно повинно промовити. Треба справу посунути з мертвого місця. А цього можна осягти, коли сама влада піде на зустріч опозиції, коли вона скаже слова примирення й згоди, коли вона всіх притягне до державної роботи. Так повинна зробити всяка влада за всякі обставини — тим більше наша влада за наші так тяжкі, так заплутані обставини. Вимагати від опозиції, від громадської opinii всього, не даючи в заміні того нічого — вимагати

неможливого. Влада не є господарь, а опозиція — не є його холопом. Вони є сторони, що можуть заключити певну угоду, установити певний *modus vivendi*. Її влада, що вірить і, дійсно, щиро прагне того, що вона декларує — вона сама мусить йти на зустріч порозумінню опозиції, вона сама мусить шукати всіх способів, щоб таке порозуміння осягнути, бо вміти осягнути певної рівноваги в громадському життю, певної консолідації громадських сил навколо програму правительства — в цьому залог успіху внутрішньої політики, успіху в середині її, навіть, зовні держави.

На мою думку, влада мусіла зараз же після катастрофи звернутися за вказівками й підтримкою до громадської opinii. Посилатися на те, що останньої не було, не можна вже через те, що раз її не було — необхідно було її створити. Необхідно було скликати національний конгрес за кордоном — дістати підтримку й моральне виправдання собі й принести заспокоєння українській громадськості. Досі не зроблено ні того, ні другого . . . Досі чуюмо лише декларації, але не бачимо діла: як раніш — розпорошене правительство; як раніш — відбуваються скандалістичні річи на українському дипломатичному ґрунті; як раніш — йде безконтрольна й нерозумна витрача державних грошей; як раніш — палає ненависть і недовіра до влади. Це недовіра остільки глибоке, остільки непереможне, що штовхає таку помірковану організацію, як Кам'янецька Національна Рада в бік переговорів з дуже крайніми елементами, а Український Національний Союз в Відні приводить до розбиття.

Деякі політичні ґрупи продовжують нести жертви в ім'я загальнодержавної справи. Але є межі всьому. Мусить наступити момент, коли навіть у лояльних державних елементів повстане питання: „чи це, дійсно, влада? Чи не є це само-омана самовтішення? Чи не є це приватна ґрупа приватних людей, що робить якесь своє приватне діло?“

Бо, коли це влада — вона не боїться голосу критики, вона не боїться дати відчит і вислухати думку організованої громадської opinii. Вона не боїться за владу, як таку, бо вона живе й працює не в ім'я голого принципу влади.

Безумним кроком а рахував-би створення зараз нової влади поза межами нашої території; але не менш безумним я вважаю те становище, яке допускає влада: люде, що їй служили, люди, що служили ідеї українській державності, розкидані, дезорієнтовані, озлоблені, загнані в тупик — вони потрібують не тільки неґування, не тільки самокаяття влади, але й певних ґарантій, що вихід знайдено й що все наше державне життя піде раз наміченою, правдивою дорогою.

Не говорю про сильних, але слабих. Не говорю про Базарових, але Кирсанових. Базарови або переживуть безчасність або з честю умруть, навіть неґуючи. Але Кирсанови потонуть в намулі раніш, ніж наша нігілістична влада знайде вихід. Українське життя — не багате на культурні сили. Два роки державності — а скільки за цей короткий час витворила вона своєю невдалою системою правдивих злодіїв, марнотратців, неуків і паразитів! Не про них іде річ, а про тих, хто зберіг в собі, не дивлячись на всі нещастя, і честь, і любов, і віру в національну справу. Їх повинна охоронити й зберегти для майбутнього українська влада.

Нігілізм нашої влади — це нігілізм не Базарових, а Сітнікових, неспіливий й нещирий. Її доля її — доля Сітнікова, а не Базарова.

Нігілісти з табору опозиції — теж не мають позитивних рис свого прототипа. Вони ще не дійшли до Базарського переконання, що „болтати, все тільки болтати о наших язвах не стоить труда, что это ведет только к пошлости и доктринерству.“ Зразки пошлости нам дали новорожені комуністи; зразки доктриньорства — деякі,

так звані, демократичні партії. Необхідно засвоїти собі той принцип, що досягнути своїх задань можна, йдучи не від влади, а до неї; не негуючи, а стверджуючи. Деяким опозиційним партіям хотілося б, щоб відразу змінилася вся урядова система й так основно, щоб про попереднє не було жадних натяків. Aut Cesar, aut nihil . . . Вони забувають, що всяка система має таку низку нервів, яку порвати не можна без ушкодження здорового організму, не говорячи вже про слабкий й кволий український державний організм. Aut Cesar — і йдуть до Раковського, обороняючи фікцію української федеративної советської республіки, aut nihil — ні Петлюри, ні Раковського; ні демократичної, ні советської України, а лише . . . розбиті дореволюційні вагання неіснуючого українського питання.

Базаров був найліпшим виразником нігілізму, але й він, набобивши дурниць, погано скінчив. Наші нігілісти — урядові і опозиційні — скінчать ще гірше, бо жити одним негунням неможливо. Треба колись сказати замість „ні“ ще й „так“ Проте, навіть прекрасне слово, сказане пізно, не має жадної вартости. І взагалі, в політиці маленьке діло коштовніш від великих слів . . .

Нігілісти урядові дали вже одну гарантію — недвозначно визнали принцип парламентаризму. Гадаю, що вони зроблять і другий крок — організують те репрезентаційне тіло, яке об'єднає, зміцнить, удержавить розбиту громадську опінію (предпарламент або національний конгрес). Що торкається нігілістів опозиційних, то вони, як каже Базаров, „болтають, все болтають,“ негують владу й навіть саму державність, не даючи в заміні нічого. Вони хитаються по надзвичайно великій амплітуді від большевизму („Радянський блок“) до монархізму („Союз хліборобів-державників“). А центр — Українська Національна Рада в Кам'янці й „Національно-Державний Союз“ в Відні розбивається в силу внутрішніх протиріч, в силу дезорієнтації й переваги особистого чи партійного над державним.

Можна сказати, що опозиція одмовилася від впливів над владу й на її політику. Це не позбавляє, однак, влади від обов'язків що до громадської опінії, від тих необхідних кроків, які вона повинна зробити в ім'я консолідації й оздоровлення всіх українських громадських кол. Вона повинна усунути й — як мога негайніш — все те, що резедує українські політичні групи й штовхає їх на сепаратні, шкідливі й для влади й до державности нашої вчянки.

Нігілізм державний й партійний — з ним необхідно рішучо порвати й стати на шлях дійсно творчої державної праці, як би не були тяжкі й несприятливі обставини, в яких ми пробуємо.

А. Метлинський.

В Велику Ніч.

(Нарис з студенського життя.)

Василь Петренко несподівано прокинувся. Не було для цього жадних причин — ніхто його не турбував, і слів страшних ніяких не бачив. А в той же час він почував, що щось його ніби штовхнуло, що це „щось“ лежить в глибині його підсвідомості й що зараз, коли він ось дивиться розчиненими очима в ночну темряву своєї невеличкої обідраної кімнатки, це „щось“ не дає йому спокою, ніби заважає, ніби мулить. Власне кажучи, він добре знав причини свого неприємного почування, яке його охоплювало чим ра́з сильніш, але одганяв всякі думки про них і в жадний